List 25. **NOVICE** Tečaj XXI.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 24. junija 1863.

Gospodarske stvari.

Pozor gospodarji!

Iz Ogerskega in Banata se slišijo žalostne novíce; letina v več krajih je tako slaba, da takošne že dolgo ne pomnijo; suša je zamorila žita — živež ljudém, pa tudi klajo — živež živini.

Pomisliti je treba, da v teh krajih je žitna zaloga za naše kraje, zlasti takrat, kadar nam letina spodleti. Velike ogerske in banaške zaloge bo pa letos tudi celemu našemu cesarstvu primanjkovalo. Zato pazimo letos na pridelke vse, da jih z Božjo pomočjo dobro domú spravimo, in da ne tratimo nič nepotrebno; cena žita bo visoka; po nji pa se ravná tudi cena druzih poljskih pridelkov.

Zato pozor gospodarji! Fid. Terpinc.

Nove pravila graške, trideželne pogorelske družbe.

Ravno pridem iz Gradca, kjer je bil zbor pogorelske družbe. Rad spolnujem tedaj željo, da povem, kaj se je v tem zboru potrebam časa primernega in gospodarjem koristnega sklenilo in v pravilih (štatutah) družbe po pameti prenaredilo.

Zbor trideželne graške asekuracije je svoje veliko delo od 134 paragrafov novih pravíl po pametnih in času primerjenih okoliščinah pretresel in prenaredil. V tem zboru je iz štajarske, kranjske *) in koroške dežele sedelo 20 gospodov, med kterimi je bil tudi poprejšni minister poljedelstva žl. gospod Tinfeld.

Društveno vodstvo (direkcija) je namenilo, naj za vse tri dežele samo v Gradcu vodstvo bode, poprejšni inšpektorati (ogledništva) v Ljubljani in v Celovcu pa naj se odmaknejo. Al mi smo se trdo potegnili in za potrebno spoznali, da inšpektorati v Ljubljani in v Celovcu tudi vprihodnje ostanejo.

Potegnili smo se tudi za novo napravo, da vprihodnje odpade tista dolžnost, po kteri je vsak pogorelec prisiljen bil spet zidati, toda vsakemu bo po njegovih okoliščinah na prosto voljo dano, da kakor mu najbolje kaže, svoje poslopje spet postavi.

Ker tudi druge asekuracije spoznano škodo prec plačajo, smo se tudi mi za to potegnili, da se cela precenjena škoda na enkrat plača takim, kteri nobene intabulacije na svojem posestvu nimajo, ali pa tudi, če intabulirani privolijo. Kjer je pa veliko intabuliranega, dobí pogorelec le polovico brž, drugo polovico pa, kadar spet poslopje izdela; ta čas pa polovica pri kasi v Gradcu pripravljena ostane; če pa intabulirani privolijo, se mu pa tudi prec izplača.

Tudi za hudodelnike se je skrbelo, namreč za take, kteri bi sami požgali; taki 1) ne dobé celó nobenega povračila, 2) imajo drugim storjeno škodo povrniti, 3) se po sodbini postavi ostro kaznujejo, in 4) se za zmiraj iz te družbe odvržejo.

Klasov (razredov) se je naredilo 6; ti pa so spet po razmeri v več razdelkov razdeljeni.

Ker so štatute zdaj našemu času primerno predelane, in si tri dežele bratovsko roko na pomoč pogorelcu podajajo, morem to pravo bratovščino sv. Florijana vsakemu priporočiti. Fid. Terpinc.

*) Za kranjsko deželo so bili razun mene še pričujoči: gospod Obreza, gosp. Dekleva in inšpektor Hudobivnik. Pis.

Od goveje kuge na dalje.

V Zagorji na Notranjskem je kuga zadnji čas zgrabila 15 goved; poginilo jih je 13, dvoje še bolnih ostalo.

Tudi v Trstu se je prikazala unidan, po hrvaškem volu zanesena kuga; troje volov je zanjo zbolelo, in so jih pobili.

Pismo c. k. general-komande zagrebške od 9. t. m. pripoveduje iz vojaške granice, da goveja kuga je v likanskem in otočanskem graničarskem polku popolnoma potihnila, v ogulinskem in varaždinsko-križkem polku ni nič goved na novo zbolelo, v sluinskem in brodskem polku se je prikazala v dveh selih na novo; v 1. banskem polku ni več tako huda, al v 2. banskem polku razsajate kuga in vrančica hudo, pa le v selih poleg Une.

Dosehmal je v vojaški granici poginilo 1054 goved za kugo; še veseli so, da je ni šlo več pod zlo, ker kuga trpi že čez pol leta in je ondi več kot 300.000 goved.

V Bosni na Turškem je pobrala kuga že toliko živine, da je imajo le še celó malo, pa še zmiraj ostane mrha pod prostim nebom ali jo mečejo v vodo. Ker je živina iz 2. banskega polka to vodo pila, je nalezla kugo.

V Bosni tudi crkajo ovce in kozé; v nekterih krajih, kakor v Glamočah in Vrtočah so cele čede poginile, tako, da nimajo ne repa več.

Natoroznanske stvari.

Opica gorila.

Dva zverinjaka smo zaporedoma vidili v Ljubljani; al te opice (merkvice) ne, ki jo hočem danes naznaniti „Novicam“.

Do leta 1846 nismo še nič vedili za gorilo (troglodytes Gorilla); 46. leta pa je našel misijonar dohtar Leighton Wilson nekoliko njenih buč ob reki Gabun-u

in poslal natoroznanskemu društvu v Boston. On je našel samo buče; Pavel B. Du Chaillu pa je živo vidil gorilo in jo ustrelil.

Du Chaillu-u so zamorci marsikaj pripovedovali o tej opici. Pravili so mu, da počepa po drevesih in čaka plena, da ustavlja popotnike in morí; še slona (elefanta) se ne bojí; da odnaša ženske iz vasí; da si nareja koče iz listja in vej, in da sedeva na strehi. Res je pa, da gorila prebiva v samotnih lesovih, najrajše v prav temnih kotih po dolinah ali pa na pustih visočinah. Rad je tudi na skalnatem pogorji. Pa nikoli ni dolgo na istem mestu; če ima več hrane na istem kraji, delj se mudí ondikaj, — kakor so delali nomadi. Živí se le z rastlinami, na pr.: z jagodami, divjo sladkorjevo trstjo (Sacharum officinarum) in ananasovim perjem; žré močno, zato se tako urno seli. Na drevesih ne ostaja; kadar gré na ktero, gré le plena čakat, ali pa po orehov, potlej gré pa zopet precej doli in hodi po tleh. Mlade pa ima na drevesih, zato da sovražnik ne more tako lahko do njih.

Gorila ne živí rad v družini; večidel sta on in ona skupaj in varujeta mladih: ponoči naslonjena na drevo, na kterem so mladi. Včasi je pa on tudi brez nje, in takrat je vselej hujši in poredniši, kakor takrat, kadar je ona ž njim. Elefant tudi tako. Mladiči so pa že rajše v družini, časi jih je 5, časi pa tudi menj skupaj; več pa nikoli ne. Kadar jim žuga kaka nevarnost, takrat jo brž pobašejo po vseh štirih — hitro, tako da jih ne bi mogel doteči. Stara dva pa ne bežita, nista boječa; ampak on začne rujoveti, kakor bi grmelo, tako da je človeka strah.

Gorjé pa strelcu, če ga ni zadel. Počasi koraka grdoba proti njemu; blizo njega se ustavi, zarujove, da se vse strese, in začne se trkati na prsi, kakor bi po pavkah bobnal. Zlobnost in jeza mu švigate iz vdrtih očí, namrgodi se, na stran zabrača žnablje in kaže strašne svoje zobé. Potlej se spravi na sovražnika. Kar klofutne ga, to se vé da ne malo. Včasi uíde kteri smrti, če se dobro umiče roci njegovi, da ne dobí za uho ali pa po glavi. Najrajše bíje okoli ušes. Gorilla je mehkužen; jako kmali mu je zadosti. Če zapodiš svinčenko va-nj, pade ti, pa na obraz in rujove in grčí, da je groza. Navadno hodi po vseh štirih; teče presneto. Star se ne dá ukrotiti, pa tudi mlad je trdovraten in ne živí dolgo, če je zaprt. Močan je neznano. Dveletnega mladiča štirje možje že vdržé, pa težko. Zamorci hodijo radi na-nj, pa ga malokter ustreli, in kdor ga, velika čast za-nj! Sedaj jih že precej pomoré, ker imajo bodala. Nekteri prav za slast jedó opice. Gorila neki da je kaj slasten in temno rudeč — pa trd. Nekteri pa ne marajo za-nj, zato ne, ker basnujejo, da je bila ženska, ki je gorilo porodila. Koža mu je debela kot volovska in rada se lomi; pa je črna mlademu in staremu. Dlaka je odrastlemu rujava kot železo, po rokah daljša in temnejša kakor po telesu, na glavi pa kratka, rudeče-rujava. Prsi so mu gole, mladim pa kakor z mahom porasene. Njena dlaka pa je rudečkasta in na rokah ne tako dolga kot njegova.

Glavo ima gorila debelo, okroglo in prav s telesom zraseno — brez zatilnika; očí vdrte; usta velike; žnablje ne rudeče; čelo nizko; ušesa take kot človek, samo manjše. Nos se vidi od spredej plošnat, od strani pa, da nekoliko naprej stojí. Roke mu še niso predolge v razmerji k truplu; pač pa v razmerji k nogam, debele so pa in močne. Trebuh ima tudi velik.

Kar zadeva velikost njegovo, ta je različna tako kot človeška. Du Chaillu jih je več vzel seboj v Filadelfijo — po 5 čevljev in 2 do 8 pavcov velicih. V Bostonu imajo kostnjak velik dva pavca čez 6 čevljev. Ona je precej manjša memo njega in ni tako močna in tumpasta. Taka je ta znamenita žival, ki živí pod ravnikom (ekvatorjem) v zahodnih afrikanskih lesovih.

Gorile se bojí celó leopard in brž kot ne tudi lev, ni levov neki nikjer, kjer prebiva gorila. Du Chaillu-u so pravili zamorci, da je enkrat gorila odnesel dve ženski iz vasí; ena se je vrnila čez nekoliko dni, ena pa ne. Djali so, da jo je poljuboval, kar je sama pravila. „V tem je prebival gotovo duh“, djal je eden izmed njih; sploh pa mislijo, da se duše nekterih umrlih selé v gorile, in po posebnih znamenjih se lahko spoznava, v kterem je človeška duša. Tacega gorila ne more nihče ne vjeti ne ustreliti, ne nič; in vse bolj je zvit pa močan kakor kak drug. Pravili so mu tudi, da je enkrat več možkih lovilo in podilo gorile; pa grdobe so se dobro branili, vžugali lovce in odpeljali seboj vse. Pa so se vrnili vsi čez nekoliko dní, al brez nohtov na rokah in brez prstov na nogah.

Du Chaillu je dobil najprvi mladega gorilo živega. Vjeli so mu ga bili njegovi lovci. „Ne morem popisati, kako so bili veseli moji ljudje, in kako jaz, ko sem vidil, kako so ga cefrali k meni. Star je bil še le nekoliko čez dve leti, pa je bil velik poltretji čevelj. Vjeli so ga bili med reko Bembo in podgorjem sv. Katarine. Slišali so, da je mladič klical mater in da se je začelo nekaj gibati in šumeti v grmovji. Zagledali so mladega gorilo, ki je iskal jagod, in par stopinj na strani je sedela mati, ktero so kar ustrelil. Pa ko se je zvrnila, precej je skočil mladič k njej in objel jo. Lovci so se približali in vpili samega veselja, mladič pa je zlezel na drevo precej zraven. Kaj so zdaj hotli kot drevo posekati ali pa streliti? Izpodrobili so drevo, da je padlo z gorilo vred. Vrgel mu je eden vrv okoli vrata in potlej so ga svezali, da ni nič mogel. Medpotoma so mu deli *) vrat v precep, da ni grizel. Ko so ga bili pripeljali k meni, gledal je vès razkačen okoli sebe. Naredili smo kurnjek za-nj in vtaknili ga va-nj, pa grdobež nam je skor ušel. Najprvo se je spravil v kot. Ko sem se mu približal, skočil je proti meni in lajal. Zmirom je bil plašen, in ni ne jedel ne pil, če nismo bili deleč od njega. Drugi dan je bil še hujši; zaganjal se je proti vsakemu in žrl le malo pa prav po sili. Tretji dan je rujovel celi dan in zopet skor ušel. Še tretjič je poskusil, kako bi jo unesel, pa smo ga zopet zadržali, in potlej je čez nekoliko dní poginil.“

Zamorci imajo po svojih vaséh povsod buče njegove okoli svojih malikov. Podgoriški.

Cesarske postave.

Razjasnilo 13. razdelka rekrutne postave.

Ker 13. razdelek rekrutne postave v 3. odstavku ni dosti jasen, ga je c. kr. državno ministerstvo v dogovoru s c. kr. ministerstvom za vojaštvo tako-le razjasnilo: Če so spolnjeni vsi drugi postavni pogoji, zamorejo oprostenje od vojaščine dobiti ne samo bratje, ki imajo le eno ali več sester, ampak tudi bratje, ki imajo zraven ene ali več sester še tudi enega ali več bratov.

Kar pa tiče popoli-bratov, se mora 6. odstavek §. 15 uradnega poduka k rekrutni postavi z ozirom na §. 40 občnega državnega zakonika, po kterem so si tudi popoli-bratje in sestre *(consanguinei* ali *uterini)* med seboj v žlahti, takole razumeti:

„Oprosteni niso pastrki (nepravi vnuki) z ozirom na očma ali mačeho, s kterima so si samo v svaštvu, poli-bratje z ozirom na brate in sestre, s kterimi nimajo ne očeta ne matere skupaj, ravno tako itd.“

---

*) Pa ne: djali, kakor nekteri pišejo. Djati se pravi: dicere, sagen; deti pa ponere. Pis.

Podučne stvari.

Pogovori pod lipo.

Soseskine kase na kmetih.

(Dalje.)

Šolmašter. Prve leta zná srenjski denarnici res denarja primanjkovati, potem pa gotovo ne. Kar se pa ceremonij tiče, bode po mojem mnenji dolžno pismo zadostilo; ker bi srenjsko denarnico možje, ktere bi vi vsako leto izvolili, oskrbovali. Taki ljudje bi vsakterega izmed vas dobro poznali, oni bi vedili, komu da denar posodijo, koliko in za kaj da ga potrebuje; tudi bi vedili, kedaj in v kterih brištih da ga on mora vrniti; tudi bi se ravno tako, kakor Grabež, z delom namesti denarja zadostili. Tega pa sirotiška denarnica storiti ne more, in zato je tam toliko ceremonij treba.

Jakob. Povejte pa nam, gosp. šolmašter, zakaj da bi srenjski denarnici obresti plačevali, če bi se iz nje denarji izposodili, ker bi jo sami ustanovili? Sicer so res obresti (činži) majhni, pa zakaj bi za svoje delo še obresti plačevali?

Šolmašter. Če bi srenjska denarnica ne bila lastnina (istina) vseh, ki so jo ustanovili, bi vi pač prav imeli, al iz nje si ne bodo vsi, tudi ne enako velikega zneska izposodili, ampak samo nekteri in še ti različne zneske. Zato morajo obresti, ki jih vsakteri plačuje vsem, to je, srenjski denarnici, koristiti, in ž njimi se potem srenjski stroški plačujejo in več druzega za srenjo koristnega napravi.

Jaka. Kakošni pa so ti stroški in te koristne rečí?

Šolmašter. Ali ne potrebujete najprvo dobrega srenjskega pisatelja (šribarja), ki postave, ki vas in srenjo zadenejo, dobro pozná, ki bi vas tudi zakotnih pisačev varoval, kterim vi toliko denarja za slab svèt in nepotrebne pritožbe plačujete, kteri vam toliko škode napravijo? Al takega pisatelja bi mogli dobro plačati, kar on tudi zasluži.

Juri. Po tem takem bomo pač še dolgo tacega pisatelja čakali.

Janez. Tega jaz ne vrjamem! Plačo za sedanjega pisača, ki zná komaj brati in pisati, naberemo po srenji. Srenjska denarnica bi izprvega samo nekaj pridala, potem še le, ko bi močneji postala, sama srenjskega pisatelja plačevala. Tudi bi dober pisatelj večim srenjam zadostiti utegnil. Ta pa ima biti le tak, ki zná tudi po domače, to je, slovenska pisma delati, da bote saj vsi vedili, kaj stojí zapisano, pa ne slepih miš lovili v jeziku, ki ga ne razumete vsi.

Šolmašter. Potem bi tudi šolmaštra bolje plačati mogli, ko bi si srenjska denarnica opomogla; da bi potem več ne bilo treba učeniku vaših otrok vsakdanji kruh po hišah prositi, in potem bi ne bil slabeje plačan, kot hlapec. Tudi bi se potem lahko v vsaki vasi šola osnovala, v kteri bi se kaj več učili, kakor slabo brati, pisati in rajtati. Al, o ljudskih šolah bomo, če vam bo po volji, drugikrat kaj več govorili.

Jaka. Jaz spoznam, gosp. šolmašter, da vi trikrat toliko zaslužite, kakor vam mi plačujemo; ker vi niste samo učenik naših otrok, ampak tudi naš in gotovo dobro mislite z nami. Mi vsi bi vam radi več dajali, ko bi le mogli.

Šolmašter. Jaz se vam za vašo dobro voljo zahvaljujem, ker sem prepričan, da mi zdaj več dajati ne morete; al pot sem vam pokazal, kako da bi prihodnjič bolje za šole skrbeli na korist svojih otrok; ker za sedanjo plačo se prav redko dober učenik dobí, kteri bi bil zmožen to učiti, česar se zdaj po svetu potrebuje, in kar bi se v ljudskih šolah učiti moglo, da bi potem vaši otroci omikani ljudje, zvedeni gospodarji in kedaj možje postali, ki vedó, kako se kaj po svetu godí. Al za danes je zadosti od šole! Dalje si z obrestmi lahko mašine napravite, ki se pri poljedelstvu rabijo, ki si jih mali posestnik ne more napraviti, pač pa srenja, ktere bi tudi več srenj skupaj lahko rabilo.

Miha. Jaz že vém, vi mislite take stroje (mašine), kakoršne ima naša grajščina, s kterimi krompir osipuje, živini žito (oves itd.) melje, rezanco reže itd. Pa vendar pustite stroje; jaz ne maram za nje, ker delavcem veliko zaslužka snedó. Po nobenem načinu naša srenja mašin ne potrebuje; mi sami lahko storimo, kar bi imele mašine, tudi bi potem mi še bolj leni postali.

Šolmašter. Kar se tega tiče, nisem jaz vaših misel. Mašine bolje delajo, kot človeške roke; zato so pa tudi za človeštvo prava dobrota, ker ljudje lahko kaj druzega delajo. Priden kmet dobí na polji, tudi če mašine rabi, še zmiraj kaj dela. Al morebiti ne vidim na vaših njivah kamenja in plevela, na vaših travnikih in pašnikih mlak in krtin, ktere bi lahko odstranili? Al bi ne mogli večino srenjskih pašnikov v rodovitne njive spremeniti? Al ni pri vasi veliko močvirje, ktero bi se lahko posušilo in v dobre njive spremenilo, če bi grabne za odtek vode skopali? Ali ne potrebuje grajščina na polji in v gojzdu, da žito in drva domú spravi, človeških rok in živine? Al ne pomanjkuje na cesarski cesti večkrat delavcev? Al ne ugledam včasi delavcev iz tujih dežel pri nas? Ne mislite pametno, če pravite, da vam bodo stroji dela odtegnili; res je pa, da potem ne bote mogli nezmerne dnine terjati, da bi potem dva dni ali še več leni ležali in po krčmah pivali, kar vam samim škoduje.

Miha. Gospod šolmašter mora vendar-le zmiraj prav imeti! Pa vendar to se mora reči, da nam je dobro litanije bral. Samo s tem nisem jaz zadovoljen, da bi srenjske pašnike v njive spremenili. Kje bi potem svoje goveda pasli?

Šolmašter. Vendar je več dežel na svetu, kjer ni nobenega srenjskega pašnika več, vse so si že davnej gospodarji med seboj razdelili (razpartili). Živino v hlevu z zelenjavo (frišno krmo) krmijo, ktero na njivah pridelajo. Tako lahko več živine imajo, dobijo več mleka in gnoja, in prihranijo krmo, ktero živina na paši poteptá in ne more tako spešno rasti, kakor na njivi.

Janez. To so pač boljši gospodarji kot mi, in imajo gotovo tudi od svojih posestev več koristi, kakor mi. Jaz vidim, da se moremo še veliko učiti, veliko zboljšati, če se hočemo iz svoje revščine skobacati.

Šolmašter. Če vam le trdne volje ne manjka, bo že šlo. Najpoprej pa pustite vražo, da bi mogli ravno tako delati, ravno tako gospodariti, kakor so naši prededje (očaki), zakaj s tem ne pridete naprej. Velikokrat slišim od vas, da so nekdaj časi veliko bolji bili. Če so sedanji časi slabši, jih morete z marljivostjo, boljšim gospodarstvom in s pametjo zboljšati, drugače bodo dan na dan slabši. „Drugi časi, druge šege!“ — je star pa resničen prigovor. Al je morebiti pametno v drugih časih pri poprejšnih šegah ostati? Ako bi bili vaši očaki tudi tako mislili, bi še dandanašnji v luknjah pod zemljo, namesti v hišah stanovali; namesti oblačil bi živalske kože nosili, dà, še matike, kose, srpa, lopate, pluga, brane bi ne imeli. Človek mora zmiraj napredovati, nikoli ponehati, če ne zaostane.

Janez. Ko bi nas zmiraj tako podučevali, bi gotovo drugače bilo. (Dal. prih.)

---

*

Šolske stvari.

Učilni načrt za nedeljske in prazniške glavne šole.

(Dalje.)

Učilni načrt

za II. razred nedeljske in prazniške glavne šole.

1. Kršanski nauk se ponavlja v tem razredu združeno z drugimi tremi razredi po vélikem katekizmu.
Vsako nedeljo in vsak praznik eno uro popoldne.

2. Branje. Razumljivo, ogledajoče in urno branje sledečih rečí:
(Nadaljevanje „umnega kmetovanja in gospodarstva.“)

II. Del.

Prvi člen. O živinoreji sploh.

§. 1. Živina je kmetíi potrebna. — §. 2. Lepa in dobra živina. — §. 3. Plemena živali in reja. — §. 4. Ljubezen do žival. — §. 5. O boleznih živinskih.

Drugi člen. O živinoreji mnozih plemen posebej.

§. 6. Goveda. — §. 7. Konji. — §. 8. Ovce. — §. 9. Kozé. — §. 10. Svinje. — §. 11. Kuretina. — §. 12. Čbele. — §. 13. Sviloprejke ali svilni črviči.

III. Del.

O sadjoreji.

Prvi člen. O sadjoreji sploh.

§. 1. Kaj je sadjoreja? — §. 2. Divje, domače, ptuje, požlahnjeno in ne požlahnjeno sadje. — §. 3. Kako se dajo sadne drevesa zarediti in pomnožiti. — §. 4. O žlahnjenji sadnih dreves. — §. 5. O oskrbovanji požlahnjenih in nepožlahnjenih sadnih dreves. — §. 6. Lega sadnega vrta. — §. 7. Od bolezen sadnega drevja. — §. 8. Kako je z zrelim sadjem ravnati in kako ga v korist obračati.

Drugi člen. O mnozih sadnih plemenih posebej.

§. 9. Razno domače sadje. — §. 10. Od jabelk. — §. 11. Od hrušek. — §. 12. Od češenj. — §. 13. Od češpelj ali sliv. — §. 14. Od breskev in aprikoz ali marelic. — §. 15. Od orehov, kostanja, nešpelj in skuršev. — §. 16. *Od vinske trte, grojzdja in vina.* — §. 17. Od rudečih žlahnih molin, od ribeza itd. — §. 18. *Od murbe.*

IV. Del.

O gojzdstvu.

Prvi člen. O gojzdstvu sploh.

§. 1. Današnji stan gojzdov. — §. 2. Kako se dajo gojzdje v boljši stan djati. — §. 3. O pomnoženji gojzdnega lesa. — §. 4. Kakošne drevesa so najboljši v gojzdih. — §. 5. Kako les raste. — §. 6. Kako se naj gojzdje oskrbujejo. — §. 7. Kaj gojzde poškoduje. — §. 8. Kako dolgo drevesa rastejo, kako se leta poznajo, kdaj, ktere in kako so sekati? — §. 9. Lastnosti raznega lesa. — §. 10. Kako se dá vrednost gojzdov ceniti? — §. 11. Naprava lesa. — §. 12. Hranitev lesa. — §. 13. Raba lesa.

Drugi člen. O lesovji sploh. Razdelek lesa.

§. 14. Bodckovci. — §. 15. Listovci.

Pristavek o gospodarstvu. §. 1. Kaj je gospodarstvo in kaj obsega? — §. 2. Od potrebne umevnosti v gospodarstvu. — §. 3. Od premoženja in prihodkov. — §. 4. Opravila na kmetii po mescih. — §. 5. Dnevni red umnega in dobrega gospodarja.

Dodatek. *Popis kranjske dežele, kar v kmetijstvo sega.*

Opazka. Kjer ni vina, murb, sviloprejk ali sadja, bi morda koristil kratek slovenski poduk o „*rudarstvu.*“
Vsako nedeljo in vsak praznik eno uro.

3. Spisje. Kakor v prvem razredu, samo da se tudi nemško spisje pridruži. — Vrh tega se učí učence in učenke gospodarstvene bukve slovenski voditi.
Vsako drugo nedeljo (ali praznik) ½ ure, in to tako, da druge ½ ure sledí številkanje.

4. Številkanje. Ponavljanje 3. in 4. oddelka rajtanja napamet in četiri rajtbe z mnogoimnimi številkami. Vse po slovenski.
Vsako drugo nedeljo (ali praznik) druge ½ ure, ko se že poprej ½ ure spisje učí.

5. Risanje. Od 8. do 15. predloge po Lovretu Schön-u. Drugo vse kakor v prvem razredu.
Vsako drugo nedeljo (ali praznik) 1 uro.

6. Petje. Ponavljanje si prisvojljenih cerkvenih pa tudi drugih národnih pesem.
Vsakrat ¼ ure pred šolo.

7. Žensko obrtništvo. Kakor za prvi razred.
Po pravi dveurni šoli vselej eno uro.

Opazka. V ta razred se jemljejo učenci in učenke, ki so 1. razred nedeljske šole dobro dokončali, in taki, ki so 3. razred vsakdanje šole tako dovršili, to je, da so prvi red dobili. Predpisani šolski 6letni obisk in primerno starost od 12 let mora vsak dokazati.

Ako bi pa tudi učenci in učenke po dokončanem 4. in 3. razredu želeli zavolj tečnega poduka v prvi razred stopiti, se jim more to dovoliti.

Učilne in pomočne bukve ostanejo zarad vkupnega natisa ravno tiste kakor v 1. razredu. Samo sadjorejna in svilorejna šola se jim ima še pridružiti.

Pregled učilnih ur.

1. Nedelja ali praznik. 1. ura: Branje, 2. ura: ½ spisje, ½ številkanje, 3. ura: žensko obrtništvo.

2. Nedelja ali praznik. 1. ura: Branje, 2. ura: risanje, 3. ura: žensko obrtništvo.

Popoldne. Za vse skupaj vsako nedeljo in praznik 1 uro kršanski nauk.

Novi časniki!

„Ost und West“ bo po oklicu, ki ga je ravnokar razposlal sedanji izdatelj in odgovorni vrednik gospod Aleksander Sandić, 4. dne prihodnjega mesca julija na Dunaji zopet izhajati začel kot tedensk list. Program mu ostane kakor je bil: zagovarjal bo možato na vsako stran ustavno pravo in ravnopravnost vseh avstrijanskih narodov. Da avstrijanski Slovani imajo tudi v glavnem mestu cesarstva časnik, ki je zastopnik njih pravic, je dosti očitna potreba; ta potreba se je kazala prav očitno pretekli čas, ko je nehal ta edini mednárodni avstrijanski list. Ne potrebuje tedaj še posebnega priporočila. Izhajal bo vsaki teden enkrat; cena mu je za celo leto 10 gold., za pol leta 5 gold. 20 kr., za 3 mesce 2 gold. 60 krajc. Naročnina se pošilja franko na „Administration von „Ost und West“ in Wien, Alservorstadt, Wickenburggasse Nr. 26 neu.“

„Drau-Post“ se imenuje novi nemški časnik, kteri bo vsaki teden dvakrat začel izhajati 1. julija v Celovcu in je posebno namenjen političnemu in socialnemu napredku notranje Avstrije; zato pravi, da bo pravičen nemškemu in slovenskemu narodu. Izdatelj in odgovorni vrednik mu bo gospod Schleichert v Celovcu, cena po pošti za kvatre 2 gold. 30 kr., za pol leta 4 gold. 50 kr.

Prislovice istrske in drugi izreki, običaji in vraže.

Nabral Jak. Volčić.

Nos uživa a zubi priziraju. (*Kadar lačen gleda druge jesti.*)

Jedinica pitanica.

Kada je puno ledenega, je puno ognjenega. *(Za mrzlo zimo pride rado vroče leto.)*

Kakov klobuk imam, s takim se poklonim. *(Kar imam, to vam darujem).*

Lepa beseda glave ne odseka.

Va podzimku (jeseni) je vsaka graja mat. *(Dá kaj pozobati.)*

Žerjavi pravijo v jeseni: skri krajec, pokaži kožel; a spomladi: skri kožel, pokaži krajec. (Slovenska.)

Pas je mačku posodil kvasa, pak mu ga ni vrnil, zato se koljeta.

Kada se sime prekrade, nikdar sreče ni.

Kada se človek zdrhne, ga smrt preskoči, i kega preskače, če brzo umreti.

Dragi moj Bog, beli, čini, da mi budu prasci debeli. (Iz tega se vidi, da še živi beseda belibog.)

Ako su mrtvaca brez kase (truge) zakopali, su mu stavili cvek (žebel) va usta, da ne bi nazada hojeval.

Ki otroka u susedstvu prvi put vidi, ga streplje za nos govoreč: Zdravo, sine moj! sve zlo ti nahudilo, koliko ja. *(Da ga ne oburoči.)*

Kukuvača kukuje,
Stipan žito kupuje,
Žena mu ga prodaje
Za gotove dinare.

Konce (Zwirn) valja napresti va kvatrah, najbolje va podzimskih kvatrah.

Ko se ne navlaš mravišče razmetne, prose mravi (mravlje) za daž (dež), da ga po dažu laglje skupijo, i gotovo brzo daži.

Lepoznansko polje.

Slava in ljubezen.

Novela.

(Dalje.)

Odhod Francozov navdušil je Ruse silovito in pričelo se je odslej plačevanje okrutnost francozkih. Poleg sela Malo-Jaroslavec uname se zopet strašna bitka, kjer je bilo zopet sila Francozov potolčenih in pomorjenih. Po tem boji obrnejo se Francozi proti Smolensk-u. Mesca novembra nastala je grozna zima. Zastonj bi bilo, da bi kdo hotel popisati vse težave in stiske, ktere je odslej imela prestati poprej tako imenovana „velika armada“ francozka, ktere pa je bilo zdaj še komaj sedmi del pri življenji, kajti kar niso pokončale zima, lakota in bolezen, to je pokosil meč in svinec ruski, zlasti pa sulice hrabrih kozakov, ki so bili begajočim Francozom vedno za petami in sicer najraje od strani, kadar se jih nihče ni nadjal. Strašno je bilo pogledati jezéra ubitih zmrznjenih vojakov francozkih, ki so ležali poleg cest in po ledenih stepah. Kodar koli je hodila vojska francozka, povsod je bilo vse pokrito z mrtvimi telesi ljudí in kónj, povsod je ležalo nasejano orožje in ostala vojskina priprava. Poprejšni slavodobitni Francozi niso bili zdaj drugo ko revni beguni v neznani ptuji zemlji, kjer se je bila vzdignila zoper nje z razsrdenim narodom vred tudi sama narava z vsemi svojimi strahotami.

Okoli 15. novembra pride tako — podena od snežne nevihte in neprijatelja — revna francozka vojska v Smolensk; ko pa ne najde tù pričakovanega orožja, obleke in hrane, nastavi dalje svoj pot. Neobično junaške dela maršalev: Davoust-a, Murat-a, Oudinot-a, Viktor-a in „najhrabrejšega med hrabrimi“, Ney-a namreč, niso imele druzega vspeha, kakor da se je za nekaj časa še odtegnila očividna poguba Francozov. Akoravno so že vsi oslabljeni bili, utaborili so se vendar še enkrat blizo Krasnoj-sela, kjer so se z Rusi še enkrat hrabro stepli ter si s tem osvojili pot do reke Berezine.

Nočemo tukaj opisovati na široko osodepolni in bravcem morebiti že tako znani prehod čez Berezino. Groza človeka nehotoma prevzame in mrzle mravlje mu gomazijo po hrbtu, ako sliši o tej strahoviti episodi zadnjih ostankov revne francozke vojske. Pustimo na stran to ogromno sliko vojskine nesreče, ki se gotovo tudi brez našega popisovanja pomnila bo, dokler stal bo svet in se šteli bodo veki. — Vrnimo se raje zopet k našemu Ivanu Kuljaniču, kterega smo bili za čas ravno pripovedanih večih dogodeb zgubili spred očí.

Ivan je bil, ko si je bil rane svoje nekoliko ozdravil — odšel za vojsko proti Moskvi. Po požaru tega mesta vrnil se je tudi on — še vedno pod zapovedjo maršala Ney-a — z zadnjo stražo, ki je imela krvavo opravilo, pretepati se in odbijati korak za korakom sledečega neprijatla. Doslej se je bil udeležil vseh zgoraj navedenih večih bitek, prestal nekako srečno vse težave in boje, al v omenjenem boji poleg Krasnojsela zadene ga nesrečna puškina krogla; zgrudi se z konja ter pade ravno poleg ceste, kjer je tudi obležal med ostalimi, ki so tù padli deloma mrtvi, deloma ranjeni na smrt ali pa omamljeni in oslabljeni lakote, bolezni in mraza.

V občni bojni stiski, v veliki zmešnjavi in zadregi ni bilo ne časa ne volje, da bi se bil kdo za kterega osobito pečal, bodi si že častnik ali prostak. En mrlič ali ranjenec več ali manj — to je bilo vse eno; nihče ni pazil na to; vsak je sam sebe gledal, kako da bi se rešil.

Več ur je bilo preteklo, kar je bil Ivan padel.

Minul je bil bojni krik in z njim zginili prijatli in sovražniki. Široko polje pokrila je pusta tišina, kajti tudi zadnji zdihi in stoki ranjenih in umirajočih bili so omolknili. Zdajci pa razlegati se pričnejo drugi, ne manj tužni glasovi. Žalostno krokotanje vranov in gavranov, ki so v tamnih trumah obletavali padle junake, začuje se; iz daljave pa odgovarja jim tulenje lačnih volkov, vohajočih svojo krvavo gostbo.

Solnce zašlo je že bilo k Božji milosti in prvi mrak prikrival je že v otožnost zavito zemljo, ko odmevati začne najpred iz daljave, potem pa vedno bližej in bližej neko skladno bobnenje: tup tup, tup tup, tup tup..... To je bil glas urnega teka kónj, vpreženih v lahke sani, v kterih je sedel neki ruski boljar, ogrnjen z gorkim kožuhom. Kočijaž je na vso moč priganjal konje, da bi dospel še do tamne noči do svoje rojstne vasi, ki je bila odtod še dve debeli uri oddaljena. Gospodar in kočijaž nista je spregovorila besede; zakaj groza je navdajala obedva, vidši na levo in desno cele kupe mrtvih teles, strahovito zakritih z tanko belo odejo padajočega snega. Kočijaž pogosto prekrižaval se je, da bi ga minul strah na tem velikem pokopališču; boljar pa stiskal se je v svoj kožuh ter namakoval kuno-kapo na očí, da bi ne vidil osode polnega prizora.

Zdaj nenadoma odjenja neki jermen na brzdah desnega konja, in kočijaž vstavi čile živalice ter — akoravno ne rad — stopi s sani, da jermen pritegne in bolje zapne. Ni bil pa še svojega dela dovršil, ko on in gospod zaslišita, kako blizo nju nekdo zamolko zdihuje: „Za Boga! usmili se me!“ — in v tem hipu zapazita, da ranjeni francozki častnik napenja vse sile, vzdigniti se iz jame poleg ceste. — Kočijaž se vès strese straha ter začne se zopet prekrižavati; gospod pa, ne premišljevaje dolgo, skoči zdajci s sani in nadvladan od milosrčnosti pristopi k ranjenemu častniku.

Boljar zdaj ni gledal na to, da je ranjenik neprijatel domovine njegove; ampak vidši samo nesrečnega

človeka pred seboj, vzdigne ga s pomočjo kočijaževo, ponese ga ter posadi poleg sebe na sani, kjer na novo v omedlevico padšega častnika ogrne s svojim širocim kožuhom. -- Nočemo tù natanko prerešetavati, so morebiti boljarja na samaritanski ta del ljubezni nagnili sorodni glasi, ki jih je izustil nesrečni častnik; dovelj nam je vediti, da reveža rešil je očividne smrti in s tem zadostil popolnoma zapovedi kršanske ljubezni. Kdor bi hotel na tanko presojevati ter na sito metati vse vzroke ljudskih imenovanih velikih ali plemenitih del, on bi se poslednjič prepričal, da mu je tako rešetanje le malo čistega zrnja dalo ter bi bil prisiljen obsoditi marsiktere, ki so pred svetom v veliki veljavi; nasproti pa ostanejo mnogokrat najblažniše dela svetu popolnoma neznana.

Čez dve uri še le dospel je blagi dobrotnik, Fedor Petrovič Kurganov po imenu z ranjenim častnikom pred svoj grad. Dom njegov in bližnje selo zavita bila sta že v gosto temo, ko psi — zasledivši prihod gospodarjev — glasno zalajajo; na to urno pridrčé v dvorišče s svetilnicami brzi služabniki kakor tudi lepa in mlada sopruga (žena) njegova.

„Zdravstvuj Marja!... kakovo poživaješ?“ — vpraša jo gospod še na saneh.

„Po dobru, po zdorovu“ — odgovorí vprašana z milim glasom; al kmali se silno preplaši, zapazivša kako mož njen iz kožuha svojega polagoma izmotá ranjenega francozkega častnika. Na dano znamenje svojega gospoda primejo ubogljivi služabniki rahlo še vedno v omedlevici ležečega ranjenca, ter ga odnesó v zgornje nadstropje grajščinsko v naznamvano sobo, kjer je bilo urno vse pripravljeno za bolnika. Dalje Kurganov drugemu slugu ukaže hitro napreči spočite konje ter dirjati urno po zdravnika Hlestakova v precej oddaljeno veliko vas; — celi družini pa je zapovedal, da nikomur ne najmanjše besedice ne zinejo o novem gostu. Služabniki so obljubili zvesto ubogati in trdo molčati; kajti so svojega gospodarja zastran dobrote in pravičnosti njegove visoko cenili in kakor lastnega očeta ljubili. Da bi bil kdo Kurganova izdal, da ima sovražnega lajtnanta pod svojo streho in da zdravi ga, ne bi bilo dobro za-nj; tolik je bil srd ruski do silnih ptujcev.

Vém, da marsikteri bravec ugibuje ali pa je že uganil, kdo da je bil ranjeni častnik.... Da, da, bil je to naš Ivan Kuljanič, ki je vès trd ležal zdaj v postelji in je le redkobart težko in globoko zdihnil.

(Dalje prihodnjič.)

Dopisi.

Iz Maribora. *(Vabilo).* Mnogo se je med Sloveni pisalo in govorilo o imenitnosti tekočega leta 1863, kajti minulo je ravno tisoč let, kar sta ss. apostelja Ciril in Metod svojo za slovenstvo važno delavnost počela.

Njih zasluge za cerkev in sv. vero je v naši deželi lavantinska škofija spodobno spoznala in zato v pobožnem spominu časti ss. brata v onih krajih, ktere sta z lastnimi stopinjami posvetila učeča in širjajoča vero sveto in omiko in kteri so spadali nekdaj v sv. Metoda nadvladikovino.

Rečemo učeča in širjajoča tudi omiko, kajti na nju imena nazaj gré stara knjiga, prva prestava sv. pisma, slovenski obredi, prvo podučevanje Slovencev v materni besedi.

Zategadel se spodobi, da se to imenitno leto spomina ss. Cirila in Metoda slaví tudi v slovstvenem in narodnem pomenu.

Ne stojí ravno dosti o tem, kje bi se ta tisočletnica praznovala, samo da se dostojno in slovesno praznuje. K temu pa je treba, da se vdeležijo vsi domorodci, posebno prebivavci stare Panonije, kajti njih veže ta svest, da so pred tisoč leti njihovi preddedje v materinski besedi poslušali nauke ss. blagovestnikov. Pa tudi druge Slovence in Slovane prijazno vabimo, kajti vez omike in izobraženosti nima krajne meje, ampak sega po celem narodu in ga jedini.

Vdeležijo pa se lahko domorodci ali s petjem ali z denarno pripomočjo na priprave in pa z obilnim obiskovanjem pri narodni besedi, ktera bode v Mariboru pod šotorom pri Magdalenskem predmestji zunaj novega kolodvora koroške železnice pri tako imenovanem „Brandhof-u“ v pondeljek 3. avgusta.

In to-le objavljamo pričakujoči, da vsaki domorodec svojo dolžnost storí, da se poslavi ss. Cirila in Metoda slovstveni spomin in nju zasluge za narod naš v njegovo lastno čast in spodbudo.

Dotični dopisi se naj blagovoljno odpravijo ali na kterega podpisanih odbornikov tisočletnice, ali pa na čitavnico v Mariboru. Vajeni pevci, ki se mislijo vdeležiti, naj bi saj do konca junija se javili, da se jim pesmi in obroki glavnih skušek naznanijo. Denarni pripomočki za priprave naj se nam pošljejo do 15. julija, prihranek je namenjen „slovenski matici.“ Vstopni listi se ob pravem času razpošljejo.

V čitavnici mariborski dne 7. junija 1863.

Chocholoušek. Dr. Dominkuš. Jedlička. Miklosič. Dr. Pavlič. Dr. Prelog. Rupnik. Šinko. Šuman. Dr. Vogrin. Čolnik na Drvanji. Divjak v Frauheimu. Glaser pri sv. Petru. Herg v Lembahu. Ludikar v Gradcu. Ratej v Sl. Bistrici. Rath v Frauheimu. Šrol pri sv. Lenartu. Šuc v Jarenini. Dr. Vošnjak v Sl. Bistrici.

Blizo Soče 20. jun. Pozor! V 42. broji „Naprej-a“ priporočuje nekdo z levega brega Soče, naj bi si Bolčanje, Tominci in Cerkljanje namesti rajnega gospoda dr. Volčič-a, vrlega rodoljuba, izbrali za poslanca tacega moža, ki je samostojin, ker le tak more možato potezati se za pravice svojih volivcev. Res je, da se pri enacih volitvah prosto ljudstvo premalo zaveda, tjè v en dan izbira, kakor ga kdo prepričuje, se pa torej tudi prav lahko naključi, da si za zastopnika svojih svetinj tacega izvoli, ki je malo manj od lipovega boga, ali pa, namesti da volivcem svojim njihove pravice zagovarja, jih prezira ali celó v škodo celega naroda iz samopašnega namena zatira. Pri tako važnih volitvah je še treba, da pošteni rodoljubi, posebno častiti duhovniki svoj glas povzdignejo ter svojemu ljudstvu, kakor dobromisleči očetje svojim otrokom, za zastopnike le take može priporočajo, ki za to imajo potrebne lastnosti, nepokvarjeno srce, dobro voljo, potrebne znanosti, srčnost, nraven in neomahljiv značaj, ker brez tacih lastnost noben zastopnik prav zastopati ne more svojega ljudstva. Al tacih mož s tacimi lastnostmi se ve da v vsakem kotu se ne najde, pa tudi vsem niso znani. Toraj mi ne bodete zamerili, dragi Tominci, Cerkljanje in Bolčanje, ako vam jaz, v imenu več dobromislečih rodoljubov, namestovam moža, ki je, kakor nalašč poklican Vaše pravice zagovarjati. Ta je gosp. dohtar Tonkli, sedaj v Gorici, mlad sicer, al bistroumen in dobro izurjen mož, srčen in goreč rodoljub nravnega in stanovitnega značaja, zvest Avstrijan, tudi vaš dragi domačin, rojen pod tominskim okrajem; toraj vès sposoben za to, za kar ga vam priporočam. Tominci, Cerkljanje in Bolčanji! ne prezirajte mojega sveta ob času volitve in prepričani boste, da Vas bo zastopal v goriški zbornici mož, ki zná in hoče zagovarjati Vaše pravice.

Rodoljub.

Iz Št. Petra pri Novomestu. Kakor sploh po Dolenskem, obetali smo si letos tudi pri nas dobro letino. Polje je bilo lepo in trta, ki je ravno jela cvesti,

polna kakor brinje; sadno drevje se je šibilo pod težo najlepšega sadja, da smo ga morali že sedaj podpirati. Pri toliki obilnosti na vsako stran smo se z veseljem nadjali, da bode letošnja jesen bogata, kakor že dolgo nobena ne, kajti mraz nam je puščal po nogradih in vrtih več let sèm le desetino. Letos ga sicer ni bilo; al prišla je čez nas druga, še veča uima, ki nam je pognala vse nade po Krki. Že križevi teden je oklestila toča trtje tù in tam po trški gori, 9. dne t. m. pa se zopet privalijo črni oblaki od juga; veter jih žene čez tržko goro in dalje po našem polji; gosta toča se vsuje — in pred ko je bila ura, postali smo siromaki, da se nas Bog usmili. *) Polje je pobito, da se nam še seme ne bo povrnilo. Žita se večidel kosé, da se vsaj slama ohrani. Ravno taka je na eni strani trške gore z nogradi, ne dosti, da smo ob vse grojzdje, poruval nam je strašni naliv celó mnogo trtja in naredil škodo za več let. Bogu bodi potoženo! — Tudi pri nas bodemo dobili šolo. Poslopje, jako pripravno za-njo, že stojí, le nekoliko počediti ga je treba. Upamo, da se bodo že prihodnje leto naši otroci domá učili, kajti predeleč je, pošiljati jih v mesto, kamor je debelo uro hodá. Jugovic.

Iz Dolenje vasi pri Senožečah 20. jun. A. M. —, Ravno danes nam je soldaška straža zavoljo živinske bolezni odvzeta, in z veseljem povem, da je zaprtija naše vasi po več žalostnih dnevih 18. t. m. spet po č. c. k. kantonskem povelji odprta. Po zgubi nektere živinice in več ovác naših sosedov, pri kterih sem tudi jez v nesreči, smo z ostalimi, bodi Bogu zahvaljeno, od 20. maja popolnoma zdravi, da zdaj lahko vsaj kmetovavske dela spet opravljamo. Da se ni ta strašna morivka med našo živino še bolj razširila, smo hvalo dolžni svojim č. gg. zdravnikom, ki so nam lepe nauke dajali. Čez vse naj bojo stotero zahvaljeni g. kantonski predstojnik, ki so nas z ljubljenim in tudi s srditim ustnim govorom opominjali, in z veliko ljubeznijo za nas po očetovsko skrbeli; in kaj še? Vsemu svetu je znano, da pri nas po vaséh so Nemci bele vrane, zato so nam mili gospod silna naročila v slovenskem jeziku lastno ročno dopisovali. Slava, slava jim. — Letne se precej dobre nadjamo, ali žali Bog, ljudje zdaj nimajo živeža, zdihujejo vsak dan, da bi se tudi vožnja z govejo živino v Trst skoraj odprla.

V Ljubljani 22. rožnika. II. — Ljubljanski čitavnični pevski zbor, ki ga je gosp. Bélar vodil, in do 100 udov čitavnice, posebno pa veliko gospej in gospodičin se je v nedeljo zjutraj vdeležilo izhoda v Kamnik. Ta shod je pričel tiste zanimive vnanje veselice, ki so nam lansko leto pod milim nebom napravile toliko veselih ur. Tudi včerajšna nedelja in prijaznost Kamničanov in Mengšanov nam bote dolgo v spominu. Zjutraj se je društvo zbiralo v Kramarjevi gostivnici v Mengšu, in se je in „corpore“ s slovanskimi zastavami odpeljalo v Kamnik. Pred Hostnikovo gostivnico so nas pozdravljale slovanske iz oken viseče bandera, in nadvratni napis „srčni pozdrav slavnim pevcem.“ Mestni župan, domorodni gosp. Podrekar je društvo prijazno sprejel, za kar so se mu društveni odborniki, ki so tudi gosp. dekana F. in okrajnega predstojnika žl. R. pozdravit šli, srčno zahvalili. Ob ½11 uri je bila v mestni cerkvi sveta maša. Tù so vrli Kamničanje občudovali prelepo cerkveno petje naših slovečih pevcev, in posebno mili izvrstni glas gosp. V. Bučarja. Po sv. maši je šlo društvo, ki se mu je mnogo Kamničanov pridružilo, pod vodstvom gospoda župana, velikanske naprave ces. smodnišnic, in stare cerkve in nekdanjega samostana mekinskega ogledovat. Gospod vojaški poveljnik je prijazno dovolil, da se je ogledalo, kar se sme po vojaških zapovedih ogledati. Ob eni je bil obed v nalašč napravljenem okinčanem šotoru na Hostnik-ovem vrtu. Zdravice so se napivale kamniškim mestjanom in nazočemu gospodu županu itd. — Ko smo Kamničane še z nekterimi pesmicami pozdravili, smo se v Mengiš odpeljali. Tù se je mnogo Ljubljančanov snidlo, in društvo iz Kamnika prišedše pozdravilo. Tudi tukaj veselja ni bilo ne konca ne kraja; veselica je sledila veselici, pesem pesmi, in še celó brez — plesa ni bilo, dasiravno smo samo enega godca v..... imeli, ki je na harmoniko delal; ali za silo je vse dobro, kjer veselje in poštenost kraljujete. — Veselje je bilo tem veče, ker smo kaj prijazno vreme imeli! Tù smo tudi vidili našega župana gospoda Ambroža, ki je v opravilih v Mengiš prišedši, se na pivarnikovem vrtu oddahnil. Tega malega popisa pa ne morem skleniti, da bi se v društvenem imenu srčno ne zahvalil prijaznosti gosp. kamniškega župana, Kamničanov in Mengšanov, ter hvale ne izrekel gospej Hostnik-ovi in Stare-tovi za prijazno postrežbo, ter ne omenil, da se tema gostivnicama ni bati, da bi v „Laibacher plaudereien“ prišle, kar se je nekterim preteklo saboto zgodilo. Komaj čakam spet prijaznega shoda; menda se nam bo želja spolnila prve dni avgusta, ker nas Kranjci mislijo vabiti v svoje prijazno mestice!

Iz Ljubljane. Preteklo nedeljo je bil teden, kar je tukajžna družba za bolne kupčijske pomočnike s cerkveno slovesnostjo v tako imenovani nemški cerkvi obhajala 25. obletnico svojega pravega obstoja. Prečastiti gosp. prof. dr. Vončina so služili sv. mašo in slovesnosti primeren ogovor imeli; pevski zbor čitavnice naše je pel latinske in slovenske pesmi, ktere je gosp. Bélar spremljal z orgljami in fisharmoniko. Snidla se je obilna množica mnogih stanov k tej lepi slovesnosti. Da je čitavnični pevski zbor izvrstno pel krasne pesme, ni nam treba še posebno povdarjati; saj je dovelj znano, da je prvi pevski zbor ljubljanski.

— Kakor slišimo, bo letošnji program naše realke jako tehten; kinčala ga bo menda tista kratka, če ne najkračja slovenska slovnica v spregledih, ktere tisti gospodje, ki so se lansko leto v mestni dvorani po nji slovenščine tako marljivo učili, niso mogli prehvaliti.

— Za prihodnje šolsko leto g. tiskar K. Viniker v Brnu pripravlja nauk lepopisja v vezkih po navodu Jož. Pokornitovem s slovenskimi besedami in stavki, ki mu jih je sestavil čast. g. Anton Lésar.

— Ker že govorimo o prihodnjem šolskem letu, še naznanjamo, da se v c. kr. založbi šolskih knjig na Dunaji z jako lepimi podobami pridno tiskajo zgodbe sv. pisma stare in nove zaveze, ki jih je po dr. Schusterjevih na ministersko povelje poslovenil čast. g. Anton Lésar za vse ljudske in glavne šole. Tudi se bo menda kmali pričel tiskati nov katekizem za ljudske šole. Sestavil ga je menda And. Zamejec. Potem takem nas hoče novo šolsko leto vendar z marsikako novino razveseliti. — Da bi pač tudi liturgika kmali zagledala beli dan! Kar je „Zgodnja Danica“ želela, se že godí: Kakor slišimo, se zbirka g. dr. Pogačarjevih cerkv. govorov že tiska.

— Pasji davek, ki so ga presv. cesar po nasvetu našega deželnega zbora potrdili Ljubljani, se bo pričel 10. julija; 2 gold. na leto bo plačati od vsacega psa.

— Vojni veliki poveljnik vitez Benedek pride 25. dne t. m. v Ljubljano in ostane tù nekoliko dni.

— Pšenična cena se je že tukaj znižala na 6 gold. za vagán.

*) Neki gospod pridši iz Novomesta 18. dne t. m. nam je pravil, da cel teden po tem (to je 17. dne t. m.), ko je toča o Št. Petru bila, je vidil cele koše toče voziti v Novomesto za ledenice; pravili so mu, da bojo ta „nesrečni“ led še celó dalje kam spečali. Vred.

— Ker kuga (devetogubnica, Löserdürre) pri ovcah je nova prikazen, ktero so zapazili leta 1861 prvikrat na Českem in Ogerskem, letos pa tudi mi na Kranjskem in v Primorskem, je prišel te dni iz Dunaja vodja ondašnje živinozdravnišnice g. dr. Röll, da vidi to bolezen, in se z dr. Bleiweisom na Dolensko v Preloko (črnomeljskega okraja) podal.

— Saboto popoldne se je zapazilo, da so vse škrinjice stolne ljubljanske cerkve odprte in izpraznjene; kdaj prav se je to zgodilo, se ne vé, to pa je gotovo, da ropar, ki jih je z dletom odprl, ni veliko uplenil, ker ni davno, kar so bile cerkvene tružice izpraznjene.

— Kakor se govorí, se je prečast. goriškemu nadškofu Andreju Golmajer-ju prigodila nesreča, da so na svojem birminskem popotovanju po cirkninih hribih padli s konja ter si nogo toliko pohabili, da so dalje sedé birmovali. Pravijo, da bo ta padec brez kacega žalostnišega nasledka.

— „Naprej“ naznanja, da sta njegov vrednik gosp. Miroslav Vilhar in pa ravnatelj Egerjeve tiskarnice g. Anton Klein pod tožbo po §. 65 kazenskega zakona zavoljo sestavka: „Misli o mednárodnih mejah.“

— *(Vprašanje gosp. J. Ribniškemu.)* V poslednjem listu „Učit. Tovarša“ smo brali v Vašem sestavku, da nedavno je prišel iz Angležkega neki Ribničan pogledat svoje rojstne hiše v Gorenji vasi, ki se je že celih 30 let le v Parizu in London pečal; bil je neki več časa eden najizvrstniših pevcev tamošnjih kazališč. — Radovedni smo poznati ga po imenu; zato prosimo, da ga nam imenujete. Če imamo Slovenci res pevca, ki sloví v Parizu in Lodonu, se moremo s takim rojakom ponašati. Ne bodimo celó tako oskromni, da sami zakrivamo, kar je naše; saj nam drugi že dosti jemljejo!

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Njih Veličanstvo cesar s presvetlo cesarico sta 16. junija o 4 popoldan došla v Kisingen, kjer so ji prebivavci z velikim veseljem sprejeli ter jima zvečer slovesno baklado napravili. Danes ali jutri se Njih Veličanstvo cesar povrne na Dunaj, presvetla cesarica pa bo menda do konca mesca julija v Kisingu ostala. — Najvažnejša novica preteklega tedna je za nas pač začetek državnega našega zbora na Dunaji 17. junija. Po slovesni véliki maši, ki so jo služili kardinal-škof Ravšer v cerkvi sv. Štefana, pri kteri so bili pričujoči: nadvojvodi Karol Ludovik, Albreht, Rajner, Vilelm, Ernest in Sigismund, vsi ministri in skorej 200 udov državnega zbora, mestni odbor in veliko viših uradnikov, ste imeli obé zbornici prvi svoji seji. Gosposki zbornici je prvosednika in njegovega namestnika skazal nadvojvoda Rajner, poslanski zbornici pa minister Schmerling. Nato prvosednika povzameta besedo, ter vsak ude svoje zbornice nagovorita. — Knez Karol Auersperg v svojem nagovoru spominja dosedanjega uspeha gosposke zbornice ter izrekuje upanje, da bode letošnji uspeh še veči, ker se bodo pretresali tudi predlogi, ki tičejo celo cesarjevino. Zbor bode namreč veljaven, dasitudi v njem ne bo še vseh poslancev, kolikor bi jih imelo biti, ker bodo Rumuni menda kmali poslali svoje poslance iz Sedmograškega. Naša moč je v tem, da zaupajmo do prestola in smo udani cesarju Francu Jožefu, kterega Bog živi. — Trikratni „živio“-klici so zadoneli v zbornici po dokončanem nagovoru. Potem so bili izvoljeni perovodji in novi zbornični ud prečast. knezoškof Lavantinski Jakob Stepišnik zvestobo obljubi. — Druga seja v petek. — Hasner pa poslanski zbornici v svojem nastopnem ogovoru omenja težke svoje službe, izrekuje upanje, da ga bode v njem krepko podpirala zbornica, in da pričakuje vesele prihodnosti, ker presvetlega cesarja navdaja resna volja, da avstrijski narodi vživajo neskaljeno svobodo. S željo po miru, v kterem samo se môre pričeto delo srečno spolniti, izreče svoje geslo „naprej“ po sedanjem potu, in svoj govor sklepa s „živijo“-klicom na presvetlega cesarja, ki so ga poslanci trikrat ponovili. — Na to novi poslanski udje zvestobo obljubijo. Poljski poslanci so bili večidel pričujoči; dohtar Smolka-ta ni bilo, ker je nevarno bolan; česka poslanca sta bila le dva pričujoča, namreč Pražak in Helcel, druzih pa menda ne bo, kakor se časniku „Vaterland“ piše iz Prage. Na desno stran so se vsedli: Čupr, Krasa, Kostelnik, škof Jirsik in dr. L. Toman; novi udje pa večidel v sredo. Druga seja v petek. — V četrtek 18. junija so se poslanci ob enajstih zbrali v dvorani cesarskega poslopja, kjer jih je nadvojvoda Karol Ludevik, cesarjev brat, v cesarjevem imenu nagovoril. Poglavitni obseg tega ogovora je: Sadanje okoliščine našega cesarstva nam dajejo zaupanje srečne prihodnosti; v miru je prvi državni zbor sklenil svoje seje, v miru jih začenja drugi; vlada si bo resno prizadevala, mir tudi dalje ohraniti; denarstvene zadeve se vedno boljšajo, tistih 12 milijonov, ki jih je bil prvi državni zbor dovolil, ne bo treba na posodo jemati; pri prevdarku stroškov za prihodnje leto, ki bo obsegalo 14 mescov, se varčnost ni iz očí spustila, vendar bo še marsiktere žertve trebalo; da se davki primerniše razdelé, kakor je želel prvi državni zbor, bo drugi v pretres dobil dotični vladni predlog, kakor tudi predlog novega kazenskega zakonika in konkurznega reda. Tudi ta slovesnost se je s trikratnim „živio“ na presvitlega cesarja končala. — V petek 19. junija ste gosposka zbornica po nasvetu Ravšerjevem, in poslanska po predlogu Ederjevem sklenili, cesarjevemu ogovoru odgovoriti z „adreso“; izvoljena sta bila posebna odbora, da sestavita odgovor, in vlada je izročila zbornicama predlog ozir okrajšanja opravilnega reda pri obširniših predlogih. — Govorí se, da bo državni zbor prejel predlog, da se vpelje nov davek — glavnina. — Učnina po gimnazijah se bo od 12 gold. 60 kr. zvišala na 18 gold. 90 kr. in od 8 gld. 40 kr. na 12 gold. 60 kr. nov. dn., z zvišnino se bode zboljšala plača polovici starejih učiteljev. — Razsodbo v tiskarni pravdi g. Andreja Einšpielerja je druga sodniška stopinja potrdila. — Novejša naznanila iz Ogerskega so nekoliko veselejša; pravijo, da si je polje po zadnjem dežji toliko opomoglo, da se ni bati lakote, in da se po večih krajih nadjajo srednje letine; hujša žuga živinoreji, ker bo krme silno malo, in bo težko pomagati. — Iz Poljskega časniki pripovedujejo, da tù Rusi, tù pa Poljaki zmagujejo. Enoglasna pisma avstrijske, francozke in angležke vlade so menda 17. junija odšla v Petrograd; da bi Rusa kaj omečila, dvomijo, ker se vedno opira in pogodbe in svojo pravico, ki mu jo kratijo Poljaki. Ruska vlada, tako pišejo, menda ne bo odjenjala in ničesa privolila Poljakom, dokler Poljaki na stran ne položé orožja. Pravijo pa tudi, da ta pisma niso ravno jako silna, zlasti avstrijske vlade, ki ne zahteva ničesa, česar svojim različnim narodom ne more privoliti in dati. Zakaj in čemu je Ruska vlada poklicala Felinski-ga, Varšavskega škofa v Petrograd pred cesarja, se še prav ne vé. Prihodnost hoče kmali pokazati kako in kaj. — Pravijo, da sta dva švicarska poročnika ondašnjega poljskega odbora prišla v Brešijo, naročit 18.000 pušk in 4000 samokresov za Poljake.

Odgovorni vrednik: **Dr. Janez Bleiweis.** — Tiskar in založnik: **Jožef Blaznik** v Ljubljani.